

'חיים ארלוזורוב' - ULUA

נקראה ע"ש יו"ר המחלקה המדינית של הסוכנות היהודית, שנרצח בשנת 1933 ע"י מתנקש בחוף ימה של ת"א.

ב-1 בינואר 1947 עלו עליה בשוודיה 664 מעפילים, בעיקר נערות. לאחר שסערה גרמה לעיכובים ולבעיות היה צורך בתדלוק דחוף. בשל העובדה כי האונייה החזיקה בפטור התקף בכל נמל צרפתי נכנסה האונייה לאלג'יר. מאוחר יותר הגיעה לנמל סוסא בטוניס והיהודים בסביבה עזרו, והאונייה צוידה והפליגה לכיוון איטליה. בנמל מטפונטו, יעדה הבא, עלו עליה עוד 734 מעפילים [הערת מערכת: מקורות אחרים מציינים 684 מעפילים; יתכן והמקור למספרים השונים קשור ל-50 'ילדי סלבינו' שצורפו להפלגה ברגע האחרון]. משם הפליגה לכיוון פורט סעיד כשיעד ההורדה היה ניצנים.

ב-28 בפברואר שעטו עליה 4 משחתות בריטיות, גרמו לשינוי בתוכנית והיא הופנתה לכיוון חיפה. בעזרת שני תורני העץ שלה מנעו אנשי הצוות מהמשחתות להיצמד. נחתים הונחתו, התפתח קרב פנים אל פנים קשה, שבמהלכו האונייה התחמקה לכיוון בת גלים ועלתה על החוף. בסופו של דבר נשלחו המעפילים למחנה המעצר בקפריסין.

מפרט טכני

שמות קודמים	Ulua
שם צופן	יובל
שנת בניה	1912
סוג כלי השייט	ספינת משמר חופים, מטיפוס cutter
תפוסה	700 טון
הנעה	קיטור
מהירות	15 קשרים

רכש והכנה

הרוכש	ג'ו בוקסנבאום, באמצעות עו"ד דורון מהונדורס. הרכישה בוצעה בשם חברה למסחר בגרוטאות Weston Steamship Trading Co., ששימשה כיסוי לרכישה עבור המוסד לעליה ב', ונציגו בארה"ב, זאב שינד (דני).
מקום הרכישה	נמל בולטימור בארה"ב.
נתיב שייט לנמל ההכנה	ב- 17 באוקטובר 1946, עזבה הספינה את ארה"ב תחת דגל הונדורס, בפיקודו של ר"ח אמריקני ולאחר 21 יום הגיעה בנתיב מבולטימור לאיים האזוריים, ומשם למרסיי ללא תקלות.
גילוי בריטי בשלב זה	הבריטים ידעו על טיבה וקיומה בהגיעה למרסיי לשם הכנות.
צוות ההכנה	בארה"ב - זאב שינד וצוות המוסד, וכן גד הילב ואפריים צוק. במרסיי - שמריה צמרת (רודי) ראש סניף המוסד בצרפת וחוליית אנשי פלי"ם וצוות מלווי הספינה, בראשות גדעון שוחט (גדע).
ארגון הספינה להעפלה	ב- 15 באוגוסט 1946 בבולטימור, יועד גד הילב לרב חובל הספינה ובמרסיי הוא קיבל את הפיקוד, הלכה למעשה. אפרים צוק מונה לקצין מכונות ראשי. שניהם אנשי צי הסוחר האמריקאי והבריטי, שהתנדבו לפעולה במסגרת עלייה ב'. כמו כן הובאו 37 מלחים יהודים אמריקאים מתנדבים, ביניהם קצין. במרסיי הוכנסה הספינה למספנה בנמל העתיק, והעובדים המקומיים של המספנה הכשירו על הספינה כ- 2,000 דרגשים למעפילים, על ידי פירוק קירות פנימיים ובניית קומה נוספת בירכתיים. לספינה הובא צוות שכלל רב חובל וארבעה מלחים ספרדיים מקצועיים, נקנה מזון ודלק, והובאו סירות, רפסודות וציוד הצלה. חלק מהמזון הובא מארה"ב. על הסיפון הקדמי נבנו שלושה מיכלי דלק נוספים לעשרה טון כל אחד. הספינה צוידה ב- 100 טון מים ודלק ל- 25 ימי הפלגה.

צוות ומלווים

מפקד הספינה	אריה לובה אליאב (ארטור).
מלווים נוספים	ישראל אורבוך (עוזי) - פלי"ם, צבי כצנלסון (מירי) - פלי"ם, ניסן לויתן - פלי"ם. הצטרפו באיטליה: אברהם שביט, יעקב ארנון - 'החבורה', יחזקאל מעוז - פלי"ם.
גדעונים	משה גידרון (מוסיק) [לימים, קצין קשר ראשי של צה"ל].
רב חובל	גד הילב.
צוות	אפרים צוק, מכונאי ראשי, פדרו לופז רב חובל ספרדי, ארבעה מלחים ספרדים ו- 20 מתנדבים יהודים אמריקאים. סה"כ - 27 איש.

העלאת מעפילים

טרלבורג שוודיה.	נמל / אזור ההעלאה
השוודים שיתפו פעולה ביודעם מה טיב ההפלגה, למרות שנאמר להם כי האנשים מפליגים לצרפת ומשם לקובה.	יחס השלטונות
1,348	מספר מעפילים
בשוודיה עלו לספינה 664 איש, מרביתם נשים ניצולות מחנות ריכוז, וחלק מאנשי החלוץ מדנמרק ושוודיה. באיטליה הצטרפו אנשים ממדינות מרכז אירופה. מרביתם צעירים בגיל 20 - 30.	מוצא ושיוך תנועתי
ריכוזים עירוניים ברחבי שוודיה, מחנה פליטים בבארי וליד מטפונטו, איטליה .	מחנות המעפילים
ברכת שוודיה. ברכבות ובמשאיות, דרך בארי באיטליה.	דרך הגעה לאזור ההעלאה
בפיקוח שלטונות הנמל השוודים בוצעה העלאת מעפילים בגלוי ולעיני התקשורת, למן הבוקר עד לסיימה לפנות ערב. העולים צוידו בדרכונים שוודים, פולנים ודנים, עם ויזות כניסה לקובה. באיטליה בוצעה ההעלאה בחשאי בשעות הלילה.	ההעלאה
חלוקה ל'בלוקים" שבהם אחראים מטעם המעפילים, בפיקוח המלווים הארץ - ישראליים. ראשי החלוץ מדנמרק ומדריכי תנועת ברית חלוצים דתיים שימשו מקשרים וצוות הנהגה בספינה.	ארגון הספינה

ההפלגה

24 בינואר 1947, לפנות ערב.	תאריך ושעה
נווט מהצי השוודי כיוון את הספינה בגלל חשש ממיקוש בנמל. נתיב ההפלגה היה : טרלבורג (Trelleborg), מיצרי סקגרק (Skagerrak), הים הבלטי, לה - הבר (Le Havre), מפרץ ביסקאיה (Biscay), לאורך חופי פורטוגל, מיצר גיברלטר, אלג'יר, Philippeville (אלג'יריה), Sousse (טוניסיה), מטפונטו (איטליה), מפרץ טרנטו, כרתים, לאורך חוף פורט סעיד, חוף ניצנים, חוף בת גלים.	נתיב ההפלגה
ב- 26 בינואר, החלה סערה וחדרו מים לספינה. הוחלט להיכנס לנמל לה - הבר לתיקון במנועים ולתדלוק. השלטונות הצרפתיים ניסו לעכבה בטענה שאינה בטיחותית. כעבור יומיים ניתן לה לצאת. במפרץ ביסקאיה התחוללה סערה עזה ונאלצו להשליך לים את שלושת מיכלי הדלק הרזרביים. על פי התוכנית המקורית, הייתה הספינה צריכה להיפגש בצפון כרתים עם הספינה 'ברק', ולהעביר אליה את המעפילים, אך הדבר לא ניתן לביצוע בגלל הסערה ובגלל דליקה שפרצה ב'ברק. הספינה נכנסה לעגון בנמל באלג'יר כדי להצטייד בדלק ובמים. עד לקבלת הוראות להמשך הדרך, עגנה הספינה במפרץ קטן מערבית לפיליפול במזרח אלג'יר לשם תיקונים. שם הצטיידו גם במזון. כעבור שלושה ימים, נכנסה לנמל סוסה במזרח טוניס לשם תדלוק נוסף. לאחר יציאתה הגיעה הוראה מהמוסד בפריז להיכנס לנמל גליפולי, להצטייד בדלק ולהעלות במטפונטו כ- 800 מעפילים נוספים. לאחר תדלוק, יצאה הספינה למטפונטו, ובסירות גומי הועלו המעפילים.	אירועים בדרך

עימות עם הבריטים

גילוי וליוי בריטי	ב- 27 בפברואר 1947, זיהה מטוס בריטי את הספינה. מן התשדורות שנקלטו הובן כי הבריטים יודעים אודות הספינה ומתכוננים לבואה. אחרי המטוס הגיעה משחתת D-15 ומשחתת שניה שהחלו ללוותה.
הכנות לעימות והוראות	במשך ימי ההפלגה ממפרץ טרנטו ועד כרתים, התאמנו האנשים בהורדת סירות הצלה, הכנת ציוד התגוננות ואמצעים להדוף את הבריטים. האנשים חולקו לקבוצות. ההוראות היו למנוע את מעבר הנחתים הבריטים מן המשחתות אל סיפון הספינה ולהתנגד בכוח.
העימות ותוצאותיו	ארבע משחתות נצמדו לספינה והקיפו אותה. בשעה 07:15 הסתערו לעברה שתי ספינות קטנות ועליהן נחתים חמושים באלות ובנשק. הבריטים הודיעו ברמקול שאין להיכנס לתחום המים הטריטוריאליים, והציעו ללוות את הספינה לקפריסין. לאחר שמפקדי הספינה סירבו, הסתערו לעברה שתי משחתות, אך נהדפו במטר של קופסאות וסילון מים. לבסוף הצליחו להיצמד אליה ולהטיל לעברה שתי רשתות. ב- 10:15 עלו חיילים בריטים על הסיפון תוך התכתשות עזה ופגיעה בדופן הספינה. הם ירו באחד המתנדבים שהיה בראש התורן. הספינה המשיכה להתקדם לעבר החוף, והבריטים ניהלו קרב עם המעפילים, וכמה נפצעו. הספינה הגיעה לחוף בת גלים, כמה מעפילים קפצו אל החוף, מכונאים פתחו את השסתומים, והספינה שקעה על הסלעים. הנחתים הבריטים המשיכו להיאבק ולירות. מלח בריטי נהרג. צנחנים וכוחות משטרה בריטים בחוף בת גלים מנעו מעבר מאלה שניסו להתחמק, ואספו מן המים ומן הספינה את כל המעפילים. הבריטים ניסו לגרור את הספינה לאחר שנתקעה בסלעים ואנשיה הורדו ממנה, אך נכשלו. המעפילים הועברו לספינת הגירוש 'אמפייר ריוול' בנמל חיפה ונלקחו לקפריסין.
הכנות לחבלה	צוות של 'החוליה לחבלה ימית' הגיע לספינה כדי לחבל בה, אך לא ביצע את משימתו בשל נוכחות בריטית.
תקשורת לארץ בעימות	עד הרגע האחרון פעל הקשר, וכאשר נתקעה הספינה בסלעי חוף בת גלים פוצץ הגדעוני מוסיק את מכשיר הקשר.

חילוץ מלווים

הוראות והכנות לחילוץ	ההוראות היו להסתתר בתוך מיכלים ולהמתין לחילוץ, לאחר שהמעפילים ירדו.
החילוץ	שלושה מלווים, עוזי, אברהם וניסן, נחלצו בעצמם והגיעו לבת גלים.

תוצאות

לאן הגיעו המעפילים	לקפריסין, ובתוכם רב החובל גד הילב.